

STUDIJNÍ OPORA • KURZ 2

Péče o osoby s PAS

Praktický průvodce pro pečující — komunikace, úřady, zdravotní péče a krizové plánování

Kurz provází pečující čtyřmi oblastmi, které v praxi rozhodují nejvíc: jak s osobou s PAS mluvit, jak využít Průkaz osoby s PAS, jak se neztratit v dávkách a řízeních a jak si připravit plán pro chvíli, kdy pečující sám vypadne z provozu.

Do opory se píše. Na konci každé kapitoly je místo na vaše odpovědi, vzadu formulář nouzového plánu a celá strana na poznámky.

KURZ ZPRACOVALA

Mgr. Jana Hřibovská

OBSAH

1. Komunikace a porozumění světu osob s PAS	2 články	2
2. Průkaz osoby s PAS a jeho praktické využití	2 články	5
3. Zdravotní péče a specifika ošetření	3 články	8
4. Sociálně-právní minimum a podpora rodiny	4 články	10
5. Vzdělávání žáků s PAS	1 článek	15
6. Krizové plánování a bezpečnost	3 články	17
+ Nouzový plán péče	příloha	21
+ Autismus podle MKN	příloha	23
+ Diagnostická kritéria autismu	příloha	24
+ Zdroje a odkazy	rozcestník	25
+ Moje poznámky	na psaní	27

Komunikace a porozumění světu osob s PAS

Komunikace s lidmi s poruchou autistického spektra vyžaduje specifický přístup. Reakce na nesrozumitelnou situaci se přitom liší podle subtypu — a co pomáhá u jednoho, může druhého zahltit.

1.1 Jak číst reakce na stres

Když se osoba s PAS ocitne v situaci, které nerozumí, projeví se to navenek dvěma velmi odlišnými způsoby. Rozpoznat, se kterým subtypem máte co do činění, je první krok k tomu, abyste zvolili správnou reakci.

KOMUNIKAČNÍ KLÍČ · JAK ČÍST REAKCE NA STRES

Aktivní subtyp

Emotivní až provokativní jednání, snaha zakrýt neobratnost v neznámé situaci.

Pasivní subtyp

Přerušování komunikace, stažení se do sebe, pláč, odmítání kontaktu.

Společný jmenovatel: oba typy využívají stimulační – kývání, hra s prsty, stereotypní pohyby.

Pravidlo: tyto stimulační ignorujte. Nesnažte se je zastavit, slouží k regulaci napětí.

NEJČASTĚJŠÍ CHYBA

Snaha zastavit stimulační – kývání, hru s prsty, stereotypní pohyby. Tyto projevy slouží k regulaci napětí. Jejich potlačení stres nezmenší, jen mu vezme ventil.

ODKAZY A DOKUMENTY

Komunikační klíč a desatero pro zdravotníky

Materiál Ministerstva zdravotnictví. Vodítko pro vedení komunikace s osobou s PAS — vyplňuje se individuálně, není to univerzální návod.

v e-kurzu ke stažení: [Komunikacni-klic-a-desatero-pro-zdravotniky.docx](#)

1.2 Desatero úspěšné komunikace

Následujících deset pravidel platí univerzálně — doma, u lékaře, na úřadě i ve škole. Vytiskněte si je a předejte každému, kdo s osobou s PAS přichází do styku.

DESATERO ÚSPĚŠNÉ KOMUNIKACE

Předvídatelnost

Žádné náhlé pohyby a nečekané doteky.

Trpělivost

Počítejte s prodlevou. Nepobízejte a nepopohánějte.

Plánování

Vždy předem informujte, co se bude dít.

Tolerance

Pozdní reakce znamená narušení soustředění – otázku zopakujte.

Hlasitost

Nezvyšujte hlas, naopak mluvte úmyslně potichu.

Orientace

Při zmatku popište, kde jsme a co se děje.

Otázky

Jasně a stručně, ideálně na ANO/NE. Ne více otázek naráz.

Oční kontakt

Omezte jej. Trvalý pohled do očí vyvolává paniku.

Jednoduchost

Krátké věty. Žádná ironie, nadsázka ani sarkasmus.

Respekt

Důvěřujte doprovodu – on je expertem na danou osobu.

Smyslové vnímání

Respektujte **smyslovou přecitlivělost** na zvuky, světlo, pachy či doteky. To, co vám připadá jako běžné pozadí — zářivka, ruch chodby, vůně dezinfekce — může být pro osobu s PAS zdrojem bolestivého přetížení.

ODKAZY A DOKUMENTY

Komunikační soubor a Průkaz osoby s PAS (Ministerstvo zdravotnictví)

Desatero komunikace, komunikační klíč, vzory průkazu, formulář M-CHAT a seznam distribučních míst po krajích. Vždy aktuální verze.

<https://mzd.gov.cz/komunikacni-soubor-pro-osoby-s-poruchou-autistickeho-spektra/>

Komunikační klíč a desatero pro zdravotníky

Materiál Ministerstva zdravotnictví. Vodítko pro vedení komunikace s osobou s PAS — vyplňuje se individuálně, není to univerzální návod.

v e-kurzu ke stažení: *Komunikacni-klic-a-desatero-pro-zdravotniky.docx*

ZAMYŠLENÍ NA ZÁVĚR KAPITOLY

Jak se projevuje stres u mého blízkého — spíš aktivně, nebo pasivně? Podle čeho to poznám?

Která z deseti pravidel mi zatím nejdou a chci je zkusit?

Průkaz osoby s PAS a jeho praktické využití

Průkaz osoby s PAS je oficiální informativní pomůcka. Slouží k rychlé identifikaci diagnózy v situacích, kdy handicap není na první pohled patrný.

2.1 Anatomie průkazu

Průkaz vystavuje **praktický lékař** — pro děti i pro dospělé — na základě diagnózy od specialisty, tedy psychiatra nebo klinického psychologa.

ANATOMIE PRŮKAZU OSOBY S PAS

Průkaz slouží k ochraně a ke komunikaci.

Nejedná se o průkaz ZTP a neplynou z něj žádné finanční výhody. Vystavuje jej praktický lékař na základě diagnózy od specialisty.

Komunikační profil na zadní straně

Zadní strana průkazu obsahuje individuální údaje o tom, jak s osobou mluvit, co ji uklidňuje a jaké má specifické potřeby. Součástí je i QR kód odkazující na podrobnější pokyny.

ČASTÉ NEDOROZUMĚNÍ

Průkaz osoby s PAS **není** průkaz ZTP. Neplynou z něj žádné finanční výhody, slevy ani parkovací karta. Je to komunikační nástroj, ne dávka.

Vzory průkazu, poučení a seznam distribučních míst po krajích spravuje Ministerstvo zdravotnictví.

ODKAZY A DOKUMENTY

Průkaz osoby s PAS — poučení, distribuce a vzor

K čemu průkaz slouží, kde se vydává a jak vypadá. Materiál Ministerstva zdravotnictví.

v e-kurzu ke stažení: Prukaz-PAS-pouceni-a-vzor.pdf

Komunikační soubor a Průkaz osoby s PAS (Ministerstvo zdravotnictví)

Desatero komunikace, komunikační klíč, vzory průkazu, formulář M-CHAT a seznam distribučních míst po krajích. Vždy aktuální verze.

<https://mzd.gov.cz/komunikacni-soubor-pro-osoby-s-poruchou-autistickeho-spektra/>

2.2 Kde a jak průkaz mění situaci

KDE A JAK PRŮKAZ MĚNÍ SITUACI

Cestování a nákupy

Průkaz usnadňuje komunikaci na letištích či v obchodech, kde může být prostředí smyslově zahlcující — hluk, davy, ostré osvětlení, fronty.

- **Přednostní ošetření:** držitel má nárok na přednostní ošetření u lékaře, pokud to provozní podmínky dovolují.
- **Krizové situace:** pomáhá při kontaktu s policií, IZS, v hromadné dopravě nebo na úřadech.

ODKAZY A DOKUMENTY

Projekt Kudykam KOM-PAS (Via Cordis)

POZOR: stránka je přístupná až po registraci u Via Cordis. Bez přihlášení se obsah nezobrazí.
<https://www.viacordis.cz/kudykam-kom-pas/>

Via Cordis, z. ú.

Kurzy, poradenství a terapie pro rodiny dětí s PAS a dalšími neurovývojovými poruchami.
<https://www.viacordis.cz>

Ministerstvo zdravotnictví, oddělení podpory práv pacientů — opp@mzcr.cz

Kam se obrátit, když vážně přístup ve zdravotnickém zařízení.

ZAMYŠLENÍ NA ZÁVĚR KAPITOLY

Co chci mít napsané na zadní straně průkazu — jak s mým blízkým mluvit, co ho uklidňuje, co ho rozruší

V jaké situaci by nám průkaz pomohl už minule?

Zdravotní péče a specifika ošetření

Návštěva lékaře je pro osoby s PAS stresující kvůli neznámému prostředí a strachu. Většinu problémů lze ale předejít přípravou, ne až řešením na místě.

3.1 Desatero pro zdravotníky a pečující

1. **Doprovod:** přítomnost blízké osoby je nezbytná — slouží jako tlumočník a opora.
2. **Čas ošetření:** ideální je objednání na konkrétní čas, nejlépe na začátek nebo konec ordinálních hodin.
3. **Postup:** každý krok vyšetření je nutné předem vysvětlit a názorně ukázat — například pustit vodu na ruku.
4. **Tolerance:** je třeba tolerovat nestandardní chování a nesnažit se lámat případný negativismus silou.

Pro instituce, kde osobu s PAS neznají, je připravený dotazník se základními informacemi. Vyplňte ho jednou a předávejte ho s sebou.

ODKAZY A DOKUMENTY

Dotazník se základními informacemi pro zdravotní služby

K vyplnění a předání instituci, kde osobu s PAS neznají. Přesně ten předpřipravený dotazník, o kterém mluví kapitola 6.

v e-kurzu ke stažení: [Dotaznik-zakladni-informace-pro-zdravotni-sluzby.docx](#)

Komunikační klíč a desatero pro zdravotníky

Materiál Ministerstva zdravotnictví. Vodítko pro vedení komunikace s osobou s PAS — vyplňuje se individuálně, není to univerzální návod.

v e-kurzu ke stažení: [Komunikacni-klic-a-desatero-pro-zdravotniky.docx](#)

3.2 Senzorická mapa vyšetření

Následující schéma ukazuje, které smysly jsou při vyšetření zatížené nejvíc a co s tím lze udělat ještě předtím, než dojde k přetížení.

SENZORICKÁ MAPA · NÁVŠTĚVA LÉKAŘE A ZUBAŘE

Zrak

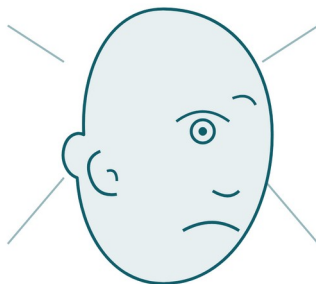
Riziko Ostré světlo, pohled na nástroje.

Řešení Ochranné brýle, zakrytí nástrojů.

Hmat

Riziko Chlad kovu, nečekaný dotek, voda a vzduch.

Řešení Každý krok předem vysvětlit a ukázat – například fouknout vzduch na ruku.

Sluch

Riziko Zvuk vrtačky, pláč v čekárně.

Řešení Sluchátka s oblíbenou hudbou; objednat na začátek nebo konec ordinálních hodin.

Čich a chuť

Riziko Pachy dezinfekce a materiálů.

Řešení Předem popsat, co bude cítit; vzít si oblíbenou vůni na kapesníku.

Taktika pro rodiče:

Přineste oblíbenou hračku. Zkoušejte nácvik nanečisto doma – u zubaře pomáhají fotografie ordinace a zubní modely. Nikdy nelámejte odpor silou.

3.3 Stomatologické ošetření

U dětí s PAS je klíčová **psychoprofylaxe** — vizualizace ordinace pomocí fotografií a pravidelné kontroly, například každé dva měsíce, pro nácvik spolupráce.

Při náročných výkonech lze využít **sedaci** (midazolam, rajský plyn) nebo **celkovou anestezii**, která umožňuje provést více úkonů najednou.

PRAKTICKÝ DŮSLEDEK

Pokud je pravděpodobné, že bude potřeba anestezie, má smysl domluvit s lékařem, aby se při jednom zákroku vyřešilo vše naráz — od preventivních výkonů po ošetření. Každá další anestezie je další zátěž.

ODKAZY A DOKUMENTY

Stomatologické ošetření dětí s PAS

Přednáška z Konference duševního zdraví, Via Cordis, 2023.

Via Cordis, z. ú.

Kurzy, poradenství a terapie pro rodiny dětí s PAS a dalšími neurovývojovými poruchami.

<https://www.viacordis.cz>

Národní registr poskytovatelů zdravotních služeb

Vyhledávání lékařů a zdravotnických zařízení podle oboru a místa. Provozuje ÚZIS.

<https://nrpzs.uzis.cz/>

ZAMYŠLENÍ NA ZÁVĚR KAPITOLY

Se kterým lékařem se domluvíím na čase mimo špičku? Co si připravím předem?

.....

.....

.....

.....

Které podněty u lékaře snáším můj blízký nejhůř a co s tím můžu udělat?

.....

.....

.....

.....

Sociálně-právní minimum a podpora rodiny

Dávky, průkazy a důchody nejsou jedna věc, ale několik samostatných řízení s odlišnými kritérii a lhůtami. Tato kapitola je rozplete.

4.1 Příspěvek na péči a průkaz OZP

NAVIGACE V DÁVKÁCH · DVĚ RŮZNÉ VĚCI, KTERÉ SE ČASTO PLETOU

Příspěvek na péči (PnP)

Účel

Finanční dávka určená k nákupu péče a asistence.

Jak se hodnotí

Posuzuje se nevládní 10 základních životních potřeb – mobilita, orientace, komunikace, stravování, hygiena a další.

Stupně

I. (lehká závislost) až IV. (úplná závislost). Vyplácí se měsíčně, částka se liší do 18 let a nad 18 let.

Průkaz OZP (TP, ZTP, ZTP/P)

Účel

Kompenzace snížené kvality života a mobility.

Jak se hodnotí

Posuzuje se těžké zdravotní postižení – u PAS včetně poruchy orientace a mobility.

Výhody

Parkovací karta (nepřenosná na auto, ale na osobu), příspěvek na mobilitu 900 Kč měsíčně, slevy v dopravě, dálniční známka zdarma.

Lze mít obojí zároveň:

jde o dvě samostatná řízení s odlišnými kritérii. Přiznání jednoho nezakládá ani nevylučuje druhé. K oběma jsou zásadní aktuální zprávy od psychiatra, neurologa nebo psychologa.

Přezkoumání stupně

Pokud zdravotní stav neodpovídá přiznanému stupni, lze žádat o zvýšení. Pro úspěch jsou zásadní **aktuální lékařské zprávy** od psychiatra, neurologa či psychologa, které jasně popisují míru potřebné dopomoci.

Příspěvek na zvláštní pomůcku

Samostatná dávka, například na úpravu bytu nebo na motorové vozidlo. Podmínky a formuláře najdete na stránce MPSV k příspěvku na zvláštní pomůcku.

KDE SE BERE TĚCH DESET POTŘEB

Seznam není nikde „zvykový“ — je to Příloha č. 1 k vyhlášce č. 505/2006 Sb. Přesné znění máte v kurzu ke stažení, ať víte, podle čeho se posuzuje.

ODKAZY A DOKUMENTY

Deset základních životních potřeb — plné znění

Příloha č. 1 k vyhlášce č. 505/2006 Sb. Přesné vymezení toho, co znamená „zvládat“ mobilitu, orientaci, komunikaci, stravování, hygienu a další. Podle tohoto textu se posuzuje stupeň příspěvku na péči.

v e-kurzu ke stažení: 10-bodu-zivotnich-potreb-k-PnP.pdf

Formuláře MPSV — rozcestník

Interaktivní formuláře, tiskopisy ke stažení a odkazy na zjednodušené on-line žádosti. Součástí je Průvodce podle životních situací.

<https://mpsv.gov.cz/formulare>

Příspěvek na mobilitu

Podmínky nároku a způsoby podání. Základní sazba 900 Kč měsíčně, zvýšená 2 900 Kč pro osoby využívající domácí oxygenoterapii nebo umělou plicní ventilaci.

<https://mpsv.gov.cz/-/prispevek-na-mobilitu>

Příspěvek na zvláštní pomůcku

Kritéria nároku, formuláře a výše příspěvku podle ceny pomůcky. Týká se mimo jiné úpravy bytu a motorového vozidla.

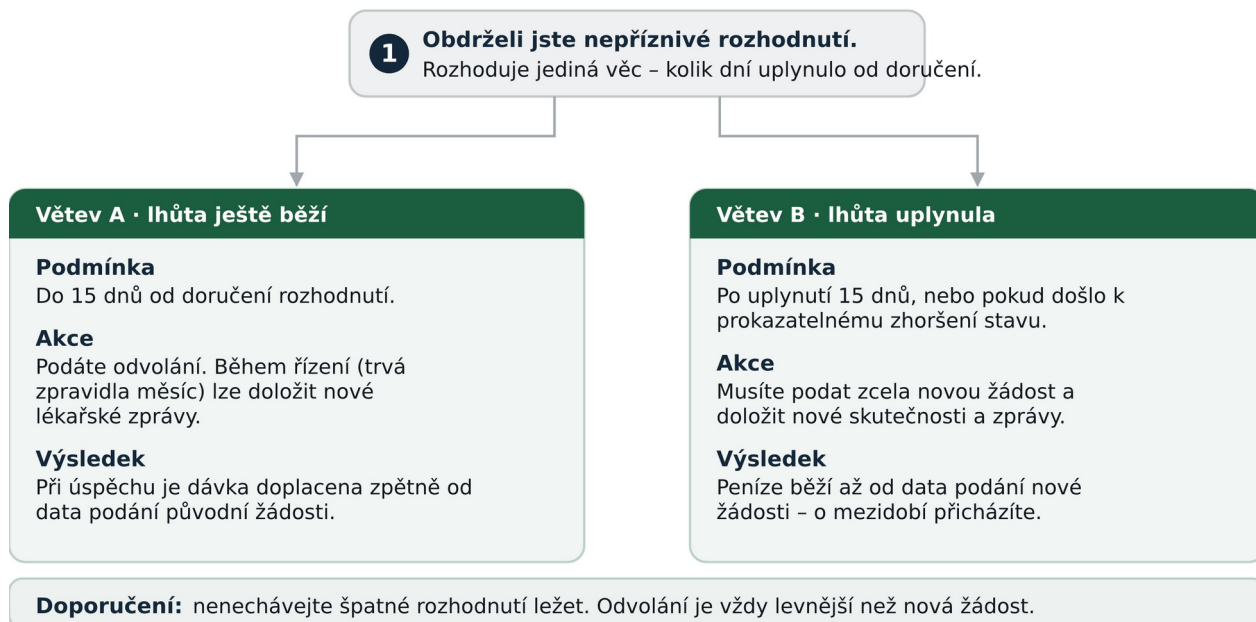
<https://mpsv.gov.cz/-/prispevek-na-zvladni-pomucku>

4.2 Když úřad nesouhlasí: odvolání

Při zamítnutí nebo snížení příspěvku rozhoduje především jedno: kolik dní uplynulo od doručení rozhodnutí. Odvolat se je nutné **do 15 dnů**, aby mohl být příspěvek případně doplacen zpětně.

O zvýšení stupně se žádá formulářem Návrh na změnu výše přiznaného příspěvku na péči. Je k dispozici on-line i jako prázdné PDF k tisku, a MPSV k němu vydává i vzor s instrukcemi k vyplnění.

ÚŘAD NESOUHLASÍ · JAK NA ODVOLÁNÍ U PŘÍSPĚVKU NA PÉČI

ODKAZY A DOKUMENTY

Návrh na změnu výše přiznaného příspěvku na péči

Tímto formulářem se žádá o zvýšení stupně. K dispozici on-line i jako prázdné PDF k tisku, plus vzor s instrukcemi k vyplnění.
<https://mpsv.gov.cz/web/cz/-/navrh-na-zmenu-vyse-priznaneho-prispevku-na-peci>

Právní poradenství — příspěvek a karta PAS

Odpovědi poradny NAUTIS k příspěvku na péči a průkazu. Obsahuje i kontakt a ordinační hodiny poradny.

v e-kurzu ke stažení: [Pravni-poradenstvi_prispevek-a-karta-PAS.docx](#)

Poradna NAUTIS — poradna@nautis.cz

Národní ústav pro autismus. Sociálně-právní a metodické poradenství.

4.3 Invalidní důchod z mládí

INVALIDNÍ DŮCHOD · Z MLÁDÍ VS. BĚŽNÝ

Invalidní důchod z mládí

Komu náleží

Osobě, u níž invalidita 3. stupně vznikla před 18. rokem věku.

Zásadní výhoda

Nárok vzniká i tomu, kdo nikdy nepracoval a nemá odpracovanou dobu pojištění.

Praktický dopad

Zajišťuje vyšší výměru než by odpovídalo nulové době pojištění.

Běžný invalidní důchod

Komu náleží

Osobě, u níž invalidita vznikla po 18. roce – například během studia vysoké školy.

Podmínka

Vyžaduje potřebnou dobu pojištění, kterou student bez příjmů zpravidla nemá.

Praktický dopad

Bez odpracované doby může být výsledek výrazně horší než u důchodu z mládí.

Tip pod čarou:

při podání žádosti máte právo uvést datum, ke kterému spatřujete vznik invalidity. Pokud lékař nesouhlasí, musí to řádně odůvodnit.

ODKAZY A DOKUMENTY

Na co mají pečující osoby nárok?

Přehledový článek Institutu pro sociální politiku a výzkum: zdravotní pojištění, náhradní doba pojištění, úprava pracovní doby, podpora v nezaměstnanosti. Aktualizováno v únoru 2025.

<https://socialnipolitika.eu/2021/01/na-co-maji-pecujici-osoby-narok/>

4.4 Zabezpečení pečující osoby

Stát platí zdravotní pojištění za osoby pečující o blízké ve stupni II., III. nebo IV. — u dětí do 10 let i ve stupni I. Doba péče se navíc započítává jako náhradní doba pro starobní důchod. Souhrnný přehled nároků pečujících vede Institut pro sociální politiku a výzkum.

VAŠE ZABEZPEČENÍ · PEČUJÍCÍ OSOBA

Zdravotní pojištění

Kdo je státní pojištěnec

Stát hradí pojištění, pokud pečujete o osobu ve stupni II.–IV. (u dětí do 10 let stačí stupeň I.).

Povinnost

Nahlásit zdravotní pojišťovně do 8 dnů od přiznání příspěvku na péči.

Pozor

Je-li opečovávaný déle než měsíc v nemocnici, stát pojištění přestává platit – nutno se evidovat na úřadu práce, nebo hradit sám.

Sociální pojištění a důchod

Náhradní doba

Doba péče se započítává jako náhradní doba pojištění pro starobní důchod.

Pozor

Nemocenské pojištění tím nevzniká – nárok na nemocenskou nemáte.

Povinnost

Doložit OSSZ potvrzení z úřadu práce o době péče – při žádosti o důchod, nebo do 2 let od skončení péče.

Nezapomeňte na sebe:

dlouhodobé přetížení a stres způsobují vážné zdravotní komplikace. Plánujte odpočinek se stejnou prioritou jako lékaře pro své dítě a nevynechávejte vlastní preventivní prohlídky.

Když peníze nestačí

Na pomůcky, terapie nebo úpravu bytu lze žádat nadace a nadační fondy. Seznam padesáti devíti z nich i s odkazy máte v kurzu ke stažení.

ODKAZY A DOKUMENTY

Na co mají pečující osoby nárok?

Přehledový článek Institutu pro sociální politiku a výzkum: zdravotní pojištění, náhradní doba pojištění, úprava pracovní doby, podpora v nezaměstnanosti. Aktualizováno v únoru 2025.

<https://socialnipolitika.eu/2021/01/na-co-maji-pecujici-osoby-narok/>

Seznam nadací a fondů

Padesát devět nadací a nadačních fondů i s odkazy. K hledání podpory na pomůcky, terapie nebo úpravu bytu.

v e-kurzu ke stažení: [Seznam-nadaci-a-fondu.xlsx](#)

Poradna NAUTIS — poradna@nautis.cz

Národní ústav pro autismus. Sociálně-právní a metodické poradenství.

ZAMYŠLENÍ NA ZÁVĚR KAPITOLY

Které lékařské zprávy mi chybí a od koho je doplním?

.....

.....

.....

O co budu žádat a do kdy? Co k tomu potřebuji?

.....

.....

.....

.....

.....

Vzdělávání žáků s PAS

Žáci s PAS mohou být vzdělávání v běžných třídách formou individuální integrace, nebo ve specializovaných třídách. V obou případech rozhoduje, jak je nastavené prostředí a zadání.

5.1 Adaptace školy: prostředí a výuka

STRATEGIE PRO VZDĚLÁVÁNÍ · ADAPTACE ŠKOLY

Prostředí

Vizuální podpora orientace

Jasně vymezené pracovní místo, barevné značení, piktogramy.

Kritická místa nejsou hodiny

Ale volný čas – přestávky, obědy, družina, přesuny. Vyžadují přesný plán a dohled.

Relaxační přestávka

Možnost odejít do oddělené místnosti při přetížení smyslů.

Výuka a zadání

Krátké dílčí kroky

Rozdělení úkolů, vizualizované scénáře, jasná osnova hodiny.

Dostatek času na odpověď

Bez chytáků a ironie. Počítejte s výkyvy ve výkonu.

Redukované množství informací

Méně na stránce, vyznačení podstatného. Diktafon nebo psané osnovy místo multitaskingů.

Forma vzdělávání:

žák s PAS může být vzděláván v běžné třídě (individuální integrace) nebo ve specializované třídě – rozhoduje aktuální potřeba podpory, ne diagnóza sama o sobě.

Metodické pokyny pro výuku

- **Struktura a vizualizace:** žák potřebuje jasnou osnovu hodiny a vizuální podporu — obrázky, schémata, barevné značení.
- **Individualizace:** množství úkolů a tempo musí odpovídat aktuálním možnostem žáka. Počítejte s výkyvy ve výkonu.
- **Relaxace:** umožněte krátké relaxační přestávky, pokud je žák unavený nebo neklidný.
- **Volný čas:** přestávky a mimoškolní akce jsou na adaptaci nejnáročnější, proto i tento čas vyžaduje plánování a dohled.

Krizový plán pro žáka

Školní obdoba nouzového plánu: co dělat, aby problémová situace vůbec nevznikla, a co dělat, když vznikne. Formulář vyplňujete společně se školou. Vychází z metodického doporučení MŠMT k primární prevenci.

ODKAZY A DOKUMENTY

Zásady přístupu k dětem, žákům a studentům s PAS ve vzdělávání

Charakteristika poruch a konkrétní zásady pro vzdělávací proces.

v e-kurzu ke stažení: [Zasady-pristupu-k-zakum-s-PAS-ve-vzdelavani.docx](#)

Vzdělávání žáků s PAS — doporučení, inspirace a náměty

Praktické náměty podle rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

v e-kurzu ke stažení: [Vzdelavani-zaku-s-PAS_doporuceni-a-namety.docx](#)

Krizový plán pro žáka s PAS — formulář

Školní obdoba nouzového plánu: prevence problémových situací u konkrétního žáka. Vyplňuje se se školou.

v e-kurzu ke stažení: [Formular_Krizovy-plan-pro-zaka-s-PAS.docx](#)

Prevence problémových situací u žáků s PAS ve školách

Příloha č. 22 metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování, č. j. MSMT-5217/2017-1.

v e-kurzu ke stažení: [MSMT_Prevence-problemovych-situaci-u-zaku-s-PAS.pdf](#)

Přístupy k náročnému chování — metodické doporučení MŠMT

Obsáhlý metodický materiál pro školy i rodiče, 74 stran.

v e-kurzu ke stažení: [MSMT_Pristupy-k-narocnemu-chovani.pdf](#)

ZAMYŠLENÍ NA ZÁVĚR KAPITOLY

Která část školního dne dělá mému dítěti největší potíže?

.....

.....

.....

Na čem se chci domluvit se školou

.....

.....

.....

.....

.....

Krizové plánování a bezpečnost

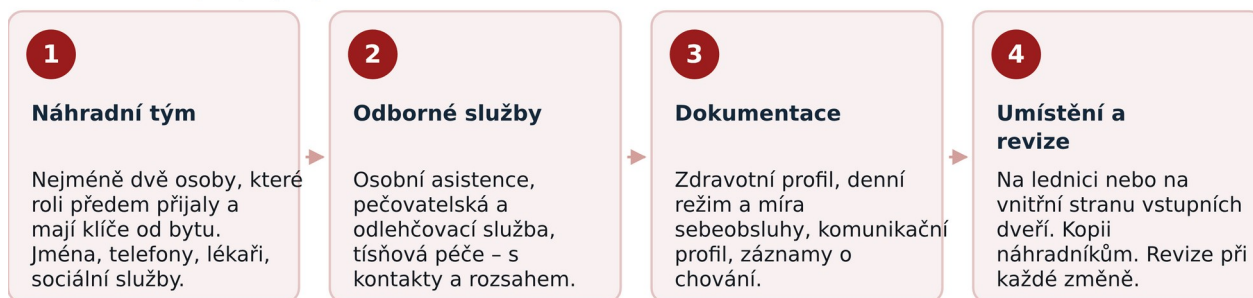
Každý pečující by měl mít připravený písemný plán pro případ, že sám náhle vypadne z provozu — úraz, hospitalizace, cokoliv nečekaného.

6.1 Nouzový plán péče ve čtyřech krocích

Nouzový plán slouží k tomu, aby záchranné složky nebo blízcí věděli, koho kontaktovat, a měli okamžitý přístup k informacím nezbytným pro zachování kontinuity péče.

ZÁCHRANNÁ SÍŤ · NOUZOVÝ PLÁN PÉČE VE ČTYŘECH KROCÍCH

Kdo naváže na vaši péči, když vy nemůžete?

Pravidlo: udržujte plán aktuální a předejte kopii i náhradním pečujícím. Připravit si krizový plán není projev nedůvěry, ale zodpovědnosti. Život je nevyzpytatelný.

Sestavení náhradního týmu a kontaktů

Základem plánu je určení **alespoň dvou náhradních pečujících osob**, které s touto rolí předem souhlasily a mají k dispozici klíče od domácnosti. V plánu musí být jasně uvedeno:

- Jména a telefonní čísla těchto osob.
- Kontakty na ošetřující lékaře a specialisty.
- Kontakty na využívané sociální služby — osobní asistence, pečovatelská služba.

KROK 2 NAJDETE V ČLÁNKU 6.2

Zapojení odborných sociálních služeb — osobní asistence, pečovatelská a odlehčovací služba, tísňová péče — má vlastní článek hned za tímto.

Dokumentace klíčových informací o péči

- **Zdravotní profil:** diagnózy, seznam léků a jejich dávkování, alergie, používané zdravotní pomůcky. Lze využít i předpřipravené dotazníky se zdravotními riziky pro IZS.
- **Individuální potřeby:** denní režim, zvyklosti, co osoba zvládá sama a s čím potřebuje pomoci.
- **Komunikační profil:** jak s osobou mluvit, jaké má uklidňující rituály a co ji naopak rozrušuje. Ideální je přiložit **Osobní profil osoby se specifickými potřebami**.
- **Záznamy o chování:** tabulka o nežádoucím chování či záchvatech (datum, popis, medikace) pro správné nastavení medikace a přístupu.

Umístění a aktualizace plánu

- **Viditelné místo:** vytištěný plán uložte tam, kde ho záchranáři standardně kontrolují — **na lednici** nebo na **vnitřní stranu vstupních dveří**.
- **Kopie pro náhradníky:** jednu kopii předejte určeným náhradním pečujícím.
- **Pravidelná aktualizace:** plán revidujte při každé změně zdravotního stavu, medikace nebo kontaktů.

ODKAZY A DOKUMENTY

Nouzový plán péče — podrobný návod

Rozšířený text k tomu, co v kapitole 6 shrneme do čtyř kroků.

v e-kurzu ke stažení: [Nouzovy-plan-pece.docx](#)

Osobní profil osoby se specifickými potřebami

Formulář na preference, alergie, projevy bolesti a způsob komunikace. Patří jako příloha k nouzovému plánu.

v e-kurzu ke stažení: [Osobni-profil-osoby-se-specifickymi-potrebami.pdf](#)

Dotazník se základními informacemi pro zdravotní služby

K vyplnění a předání instituci, kde osobu s PAS neznají. Přesně ten předpřipravený dotazník, o kterém mluví kapitola 6.

v e-kurzu ke stažení: [Dotaznik-zakladni-informace-pro-zdravotni-sluzby.docx](#)

6.2 Kdo pomůže, když pečující vypadne

Pokud péči nemohou plně převzít blízcí, nouzový plán by měl obsahovat instrukce pro zapojení profesionálních služeb.

KDO POMŮŽE, KDYŽ PEČUJÍCÍ VYPADNE

Osobní asistence

Dostupnost: Nonstop 24/7 včetně víkendů a svátků.

Účel Velmi flexibilní péče doma – hygiena, doprovod, strava.

Pečovatelská služba

Dostupnost: Většinou pracovní dny.

Účel Pomoc s denními úkony a chodem domácnosti.

Odlehčovací služby

Dostupnost: Krátkodobě, dočasně.

Účel Zástup například během plánované hospitalizace nebo dovolené – doma i v zařízení.

Krizová lůžka a tísňová péče

Dostupnost: Ze dne na den.

Účel Dočasné nouzové přijetí v zařízení, případně rychlá reakce přes tísňové tlačítko.

Tip: mějte se službami dlouhodobě navázanou spolupráci. Shánět je až v krizi je pozdě.

V extrémních případech lze využít **krizová lůžka** v charitách nebo **sociální lůžka** v nemocnicích pro osoby, které nemohou zůstat samy doma. Existují také **sociálně aktivizační služby**, které pomáhají s nácvikem dovedností dětí a s podporou rodičů.

DOPORUČENÍ

Se sociálními službami mějte **dlouhodobě navázanou spolupráci**, aby personál již znal potřeby opéčovaného i jeho prostředí. Shánět je až v krizi znamená ztracené hodiny.

Kde služby hledat

Pro náš kraj máme v kurzu ke stažení přehled poskytovatelů, kteří se na osoby s PAS specializují. Celostátně pomůže AutismPort — Místa podpory, a jestli je konkrétní služba skutečně registrovaná, si ověříte v registru poskytovatelů sociálních služeb.

ODKAZY A DOKUMENTY

Sociální služby pro osoby s PAS v Ústeckém kraji

Přehled poskytovatelů, kteří se na osoby s PAS specializují — s identifikátory a formou poskytování. Tohle je náš kraj.

v e-kurzu ke stažení: [Socialni-sluzby-pro-osoby-s-PAS_Ustecky-kraj.pdf](#)

AutismPort — Místa podpory

Přes 690 organizací a služeb, filtrovatelných podle kraje, věku a druhu podpory. Portál sám upozorňuje, že úplnost ani kvalitu služeb nezaručuje.

<https://autismport.cz/mista-podpory>

Registr poskytovatelů sociálních služeb (MPSV)

Úřední registr — ověřte si v něm, že služba je skutečně registrovaná, a najdete její rozsah a kontakty.

<https://mpsv.gov.cz/registr-poskytovatel-u-sluzeb>

Mapa péče

Datová mapa s ukazateli péče po obcích — mimo jiné počty příjemců příspěvku na péči. Slouží k orientaci v regionu, není to vyhledávač konkrétních služeb.

<https://data.mapapece.cz/front/map>

Sociální poradenství

Přednáška z Konference duševního zdraví, Via Cordis, 2023.

Za sklem, z. s. — poradna@zasklem.com

Organizace rodičů dětí s PAS, poradenství a sdílení zkušeností.

Podpora osob s autismem a jejich rodin (Olomoucký kraj)

POZOR: publikace je zpracovaná pro Olomoucký kraj. Obecné kapitoly poslouží jako inspirace, ale konkrétní služby, kontakty a krajské postupy pro Ústecký kraj NEPLATÍ — pro náš kraj použijte přehled služeb výše.

v e-kurzu ke stažení: [Podpora-osob-s-autismem_Olomoucky-kraj.pdf](#)

6.3 Zdravotní pasport a sledování chování

Pro efektivní nastavení péče je vhodné vést záznamy o **nežádoucím chování** či záchvatech — datum, popis, medikace. K tomu slouží i **Osobní profil osoby se specifickými potřebami**, kde jsou uvedeny preference, alergie a projevy bolesti. Oba formuláře máte v kurzu ke stažení — stačí je vyplnit, nemusíte nic vymýšlet.

Zdravotní pasport je zkrácená verze těchto informací určená přímo pro záchrané služby. Má pět oddílů:

ZDRAVOTNÍ PASPORT PRO ZÁCHRANNÉ SLUŽBY

Pět oddílů, které musí být vyplněné dřív, než je budete potřebovat.

1 Základ Jméno, rodné číslo, zdravotní pojišťovna, kontakt na opatrovníka. 	2 Epilepsie a záchvaty Jak záchvat vypadá, co mu předchází, kdy volat lékaře. 	3 Rizika a úrazy Specifické chování při bolesti – necítí bolest? reaguje nepřiměřeně? dávivý reflex? 	4 Komunikace a zklidnění Co osobu extrémně rozruší a co ji naopak pomůže při kolapsu. 	5 Medikace a alergie Které léky se musí podat specificky, na co je alergie.
---	--	---	--	--

Instrukce:

Pasport vložte do nadepsané obálky a předejte asistentovi nebo pracovníkovi instituce, kam osoba s PAS dochází.

ODKAZY A DOKUMENTY

Osobní profil osoby se specifickými potřebami

Formulář na preference, alergie, projevy bolesti a způsob komunikace. Patří jako příloha k nouzovému plánu.

v e-kurzu ke stažení: [Osobni-profil-osoby-se-specifickymi-potrebami.pdf](#)

Tabulka nežádoucího chování ke krizovému plánu

Záznamový arch s vyplněným vzorem. Zpracovala ZŠ a MŠ Chomutov, 17. listopadu.

v e-kurzu ke stažení: [Tabulka_Nezadouci-chovani-ke-krizovemu-planu.docx](#)

Dotazník se základními informacemi pro zdravotní služby

K vyplnění a předání instituci, kde osobu s PAS neznají. Přesně ten předpřipravený dotazník, o kterém mluví kapitola 6.

v e-kurzu ke stažení: [Dotaznik-zakladni-informace-pro-zdravotni-sluzby.docx](#)

ZAMYŠLENÍ NA ZÁVĚR KAPITOLY

Koho oslovím jako náhradní pečující osoby a kdy se jich zeptám?

.....

.....

.....

.....

Co musím do nouzového plánu doplnit, než ho pověším na lednici?

.....

.....

.....

.....

PŘÍLOHA

Nouzový plán péče

Vyplňte, vytiskněte a umístěte na lednici nebo na vnitřní stranu vstupních dveří.

OSOBA, O KTEROU PEČUJI

Jméno a příjmení

Datum narození

Zdravotní pojišťovna

Rodné číslo

Stupeň PnP

Diagnózy

Léky a dávkování

Alergie

Zdravotní pomůcky

NÁHRADNÍ PEČUJÍCÍ

1. Jméno

Telefon

Má klíče

2. Jméno

Telefon

Má klíče

LÉKAŘI A SLUŽBY

Praktický lékař

Telefon

Psychiatr / specialista

Telefon

Sociální služba

Telefon

DENNÍ REŽIM A SEBEOBSLUHA

Co zvládá sám

S čím potřebuje pomoc

Pevné body dne

KOMUNIKACE A ZKLIDNĚNÍ

Jak s osobou mluvit

Co ji uklidňuje

Co ji rozrušuje

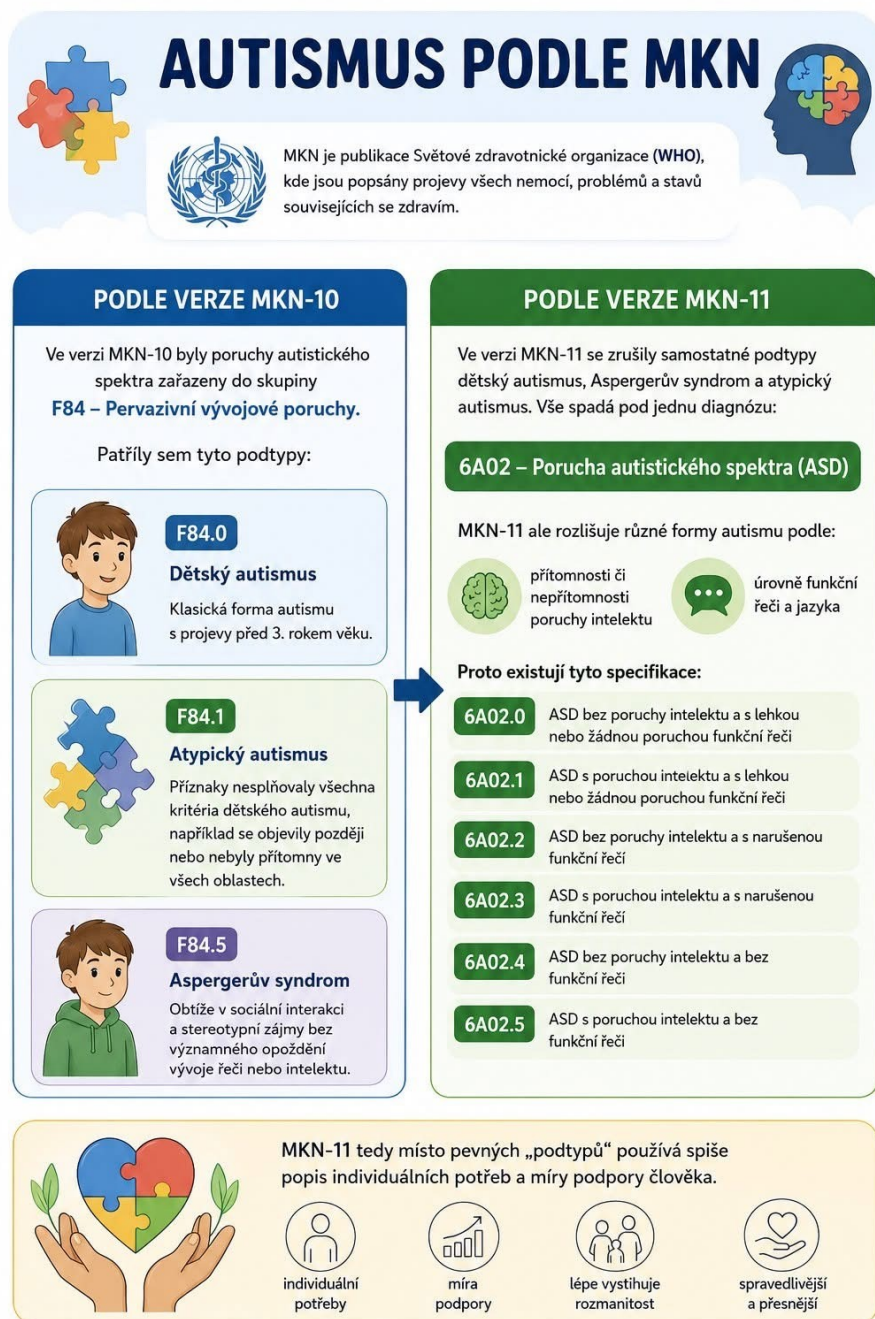
AKTUALIZACE

Plán naposledy revidován dne

Kopii převzal

Autismus podle MKN

Co se změnilo mezi MKN-10 a MKN-11: samostatné podtypy (dětský autismus, Aspergerův syndrom, atypický autismus) se zrušily a vše spadá pod jednu diagnózu 6A02 s šesti specifikacemi podle poruchy intelektu a úrovně funkční řeči.

Diagnostická kritéria autismu

Sociálně komunikační deficit (nutné splnit všechna tři kritéria) a specifické chování (nutné splnit alespoň dvě ze čtyř), obojí se stupnicí síly oslabení 1–3.

Diagnostická kritéria autismu	
 A Sociálně komunikační deficit (nutné splnit všechna kritéria)	 B Specifické chování (nutné splnit alespoň dvě kritéria)
1 Obtíže ve vztazích s dospělými a/ i s vrstevníky.	1 Stereotypní aktivity.
2 Narušená reciprocita.	2 Úzce vyhraněné zájmy.
3 Oslabená neverbální komunikace.	3 Senzorická atypická reaktivita.
	4 Rigidita, nepružná reakce na změny.
Síla oslabení je na stupnici 1-2-3.	Síla oslabení je na stupnici 1-2-3.
 Stupnice síly oslabení 1 = mírné oslabení 2 = střední oslabení 3 = závažné oslabení	
 1 2 3	

Zdroje a odkazy

Právní úprava se mění. U dávek a řízení si vždy ověřte aktuální znění na stránkách příslušného úřadu, případně se obraťte na koordinátorku péče Centra PAS.

KAM SE DÁ OBRÁTIT

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Formuláře žádostí o dávky a aktuální výše příspěvků.

<https://mpsv.gov.cz/formulare>

Registr poskytovatelů sociálních služeb

Vyhledávač registrovaných sociálních služeb podle místa a druhu.

<https://mpsv.gov.cz/registr-poskytovatelu-sluzeb>

Mapa péče

Vyhledávač služeb pro pečující podle regionu.

<https://data.mapapece.cz/front/map>

Národní registr poskytovatelů zdravotních služeb

Vyhledávač lékařů a zdravotnických zařízení.

<https://nrpzs.uzis.cz/>

AutismPort — místa podpory

Přehled organizací, které se v ČR věnují podpoře osob s PAS.

<https://autismport.cz/mista-podpory>

Komunikační soubor pro osoby s PAS (Ministerstvo zdravotnictví ČR)

Metodika Průkazu osoby s PAS a Desatero pro záchranné složky.

<https://mzd.gov.cz/komunikacni-soubor-pro-osoby-s-poruchou-autistickeho-spektra/>

Centrum PAS, Vzdělávací centrum GENESIA, z. s.

Konzultace, koordinátorky péče a doprovodné aktivity projektu.

<https://www.centrumpas.cz/>

PRÁVNÍ PŘEDPISY

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Příspěvek na péči, stupně závislosti, sociální služby. Aktuální znění najdete ve Sbírce zákonů.

Bez veřejného odkazu — podklad je k nahlédnutí u lektorky kurzu.

Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením

Průkaz OZP, příspěvek na mobilitu, příspěvek na zvláštní pomůcku.

Bez veřejného odkazu — podklad je k nahlédnutí u lektorky kurzu.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

Invalidní důchod, invalidita z mládí, náhradní doba pojištění.

Bez veřejného odkazu — podklad je k nahlédnutí u lektorky kurzu.

Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, a vyhláška č. 27/2016 Sb.

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, podpůrná opatření.

Bez veřejného odkazu — podklad je k nahlédnutí u lektorky kurzu.

Česká správa sociálního zabezpečení

Doba péče a potvrzení pro důchodové řízení. Kontakt na místně příslušnou OSSZ najdete na cssz.cz.

Bez veřejného odkazu — podklad je k nahlédnutí u lektorky kurzu.

DALŠÍ ODKAZY, KTERÉ V KURZU ZAZNĚLY

Na co mají pečující osoby nárok?

Přehledový článek Institutu pro sociální politiku a výzkum: zdravotní pojištění, náhradní doba pojištění, úprava pracovní doby, podpora v nezaměstnanosti.

<https://socialnipolitika.eu/2021/01/na-co-maji-pecujici-osoby-narok/>

Návrh na změnu výše přiznaného příspěvku na péči

Tímto formulářem se žádá o zvýšení stupně. K dispozici on-line i jako prázdné PDF k tisku, plus vzor s instrukcemi k vyplnění.
<https://mpsv.gov.cz/web/cz/-/navrh-na-zmenu-vyse-priznaneho-prispevku-na-peci>

Příspěvek na mobilitu

Podmínky nároku a způsoby podání. Základní sazba 900 Kč měsíčně, zvýšená 2 900 Kč pro osoby využívající domácí oxygenoterapii nebo umělou plicní ventilaci.
<https://mpsv.gov.cz/-/prispevek-na-mobilitu>

Příspěvek na zvláštní pomůcku

Kritéria nároku, formuláře a výše příspěvku podle ceny pomůcky. Týká se mimo jiné úpravy bytu a motorového vozidla.
<https://mpsv.gov.cz/-/prispevek-na-zvlastni-pomucku>

Projekt Kudykam KOM-PAS (Via Cordis)

POZOR: stránka je přístupná až po registraci u Via Cordis. Bez přihlášení se obsah nezobrazí.
<https://www.viacordis.cz/kudykam-kom-pas/>

Via Cordis, z. ú.

Kurzy, poradenství a terapie pro rodiny dětí s PAS a dalšími neurovývojovými poruchami.
<https://www.viacordis.cz>

Poradna NAUTIS — poradna@nautis.cz

Národní ústav pro autismus. Sociálně-právní a metodické poradenství.
<mailto:poradna@nautis.cz>

Za sklem, z. s. — poradna@zasklem.com

Organizace rodičů dětí s PAS, poradenství a sdílení zkušeností.
<mailto:poradna@zasklem.com>

Ministerstvo zdravotnictví, oddělení podpory práv pacientů — opp@mzcr.cz

Kam se obrátit, když vážně přístup ve zdravotnickém zařízení.
<mailto:opp@mzcr.cz>

VOLNÉ MÍSTO

Moje poznámky

Prostor na to, co zaznělo v kurzu, na otázky pro koordinátorku péče i na vlastní postřehy.

[illegible]